

Sosiale tjenester – vilkår om aktivitet

Drammen kommune

Sammendrag

Bestilling

Kontrollutvalget
sak 4/25, 4. februar 2025.

Formål

...undersøke Navs praksis for å stille vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad, ved å belyse i hvilken grad aktivitet stilles som et reelt kriterium for utbetaling av økonomisk stønad, hvilken type aktivitet som tilbys og aksepteres og hvor mange timer per uke aktiviteten omfatter.

Problemstillinger

I hvilken grad stiller NAV vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad til personer

- ... mellom 18 og 30 år?
- ... over 30 år?

Metode og praktisk gjennomføring

Prosjektet er gjennomført av revisjonens egne ansatte på bakgrunn av kravene som stilles til gjennomføring av forvaltningsrevisjon som prosjekt i "RSK001 Standard for forvaltningsrevisjon".

Revisjonen gjennomførte et fysisk oppstartsmøte med revidert enhet i februar 2025 ved NAV Drammens kontor.

Informasjonen som er presentert i dette prosjektet er hentet inn gjennom dokumentanalyse, spørreundersøkelse og mappegjennomgang av saksbehandlingssystemene Socio og Modia.

Vi har mottatt filer med data fra Nav Drammen, disse dataene er bearbeidet og analysert og presenteres i rapporten.

Intervjuer ble gjennomført med økonomiveiledere, fagveiledere og fagkoordinatorer for henholdsvis ungdomsteamet og «team over 30 år». I tillegg ble det gjennomført intervju med Nav-leder og avdelingsleder for ungdomsteamet.

Kommunedirektørens uttalelse

Av kommunedirektørens uttalelse, datert 7. november 2025, fremgår det blant annet at Nav Drammen bruker vilkår om aktivitet. Samtidig erkjennes det at en del brukere mottar sosialstønad over lengre tid, eller havner tilbake på stønad etter å ha vært økonomisk selvhjulpen.

Den fullstendige uttalelsen følger i vedlegg 1.

Revisjonskriterier

Som kilder for revisjonskriteriene i dette prosjektet har vi i hovedsak benyttet forvaltningsloven, sosialtjenesteloven og rundskriv til Lov om sosiale tjenester i NAV (R35).

Oppsummering og konklusjoner

Undersøkelsen viser at Nav Drammen har gjennomført prosesser som skal sikre at vilkår om aktivitet brukes når dette er et krav, samtidig som andre tiltak benyttes for å hjelpe mennesker ut i arbeid og aktivitet både når det er aktivitetskrav og for brukere som således ikke er omfattet av lovkrav om aktivitetsplikt.

I hvilken grad stiller NAV vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad til personer mellom 18 og 30 år?

Nav Drammen stiller som hovedregel vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad til personer mellom 18 og 30 år.

I noen tilfeller er det likevel hensiktsmessig eller påkrevd at en person innenfor dette aldersspennet skal slippe vilkår om aktivitet. Årsaker kan for eksempel skyldes uførhet. Gjennom 2025 har bruk av vilkår om aktivitet blitt mer gjennomgående praktisert enn før. Det samme gjelder for kartlegging og oppfølging. Undersøkelsen av vedtakene fra 2024, og tidligere, viser at det også den gang har vært en etablert praksis å sette vilkår i vedtak. Likevel har disse vilkårene fra tidligere i mange tilfeller ikke fremstått eksplisitt i teksten. Per 2025 står det tydelig beskrevet hva som er aktuelle vilkår i et vedtak.

Gjennomgangen viser også eksempler på at Nav etter en individuell vurdering fatter vedtak om kutt i stønader dersom vilkårene ikke overholdes.

I noen tilfeller fører et varsel til at brukeren aktiviserer seg, mens i andre tilfeller blir et kutt i utbetaling av stønad gjennomført. Slike reduksjoner av stønader skal aldri være større enn at brukeren skal være sikret nok inntekter til et forsvarlig livsopphold.

I hvilken grad stiller NAV vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad til personer over 30 år?

Nav Drammen stiller etter en individuell vurdering vilkår om aktivitet når dette er aktuelt for brukere over 30 år.

For brukere i dette aldersspennet er det ikke noe lovkrav om aktivitetsplikt tilsvarende for yngre brukere. I en del tilfeller er det trolig ikke hensiktsmessig eller gjennomførbart å stille vilkår eller sette forutsetning om gjennomføring av aktivitet. Slik sett er det et mindretall som har liknende krav om aktivitet sammenliknet med yngre brukere. Samtidig viser undersøkelsen at mange brukere over 30 år har andre typer vilkår i vedtakene, samtidig som disse ofte får hjelp til eller oppfordring om å komme i aktivitet.

Også her viser undersøkelsen at Nav Drammen har økt bruken av kartlegging og oppfølging.

Undersøkelsen viser at Nav Drammen har en tilsvarende praksis knyttet til reduksjon i stønad for brukere over 30 år som når det gjelder yngre brukere.

Anbefalinger

Med bakgrunn i vår gjennomgang har vi følgende anbefalinger:

- Fortsette å bruke vilkår om aktivitet for personer under 30 år etter en individuell vurdering, og jevnlig evaluere hvordan vilkårene best mulig kan bidra til å gjøre brukerne selvhjulpne
- Fortsette å bruke vilkår om aktivitet for personer over 30 år etter en individuell vurdering, og jevnlig evaluere hvordan vilkårene best mulig kan bidra til å gjøre brukerne selvhjulpne
- Fortsette arbeidet med å kartlegge og følge opp brukere
- Prioritere arbeidet med å hjelpe ukrainske flyktninger til å bli økonomisk selvhjulpne

Innhold

1.	Innledning	6
1.1.	Bakgrunn for prosjektet	6
1.2.	Formål og problemstillinger	6
1.3.	Avgrensning av undersøkelsen	6
1.4.	Definisjoner	7
2.	Metode	8
2.1.	Dokumentanalyse	8
2.2.	Intervju	9
2.3.	Dataenes pålitelighet og gyldighet.....	9
3.	Revisjonskriterier	11
4.	Beskrivelse av Nav Drammen	12
5.	Vilkår om aktivitet for personer mellom 18 og 30 år	14
5.1.	Gjennomgang av fagsystemer.....	14
5.2.	Intervju med ungdomsteam/unge brukere	15
5.3.	Intervju med ledelsen	16
5.4.	Vurdering	17
6.	Aktivitet for personer over 30 år	19
6.1.	Gjennomgang av fagsystemer.....	19
6.2.	Intervju med veiledere/fagkoordinatorer tilknyttet brukere over 30 år	20
6.3.	Intervju med ledelsen	21
6.4.	Vurdering	22
7.	Oppsummering og konklusjon	23
8.	Anbefalinger	24
	Referanser	25
	Vedlegg 1 – Uttalelse fra kommunedirektøren	26
	Vedlegg 2 – Utledning av revisjonskriterier	28

1. Innledning

1.1. Bakgrunn for prosjektet

Kontrollutvalget i Drammen kommune vedtok i sitt møte den 4. februar 2025, sak 4/25, at Viken kommunerevisjon IKS (VKR) skulle gjennomføre en forvaltningsrevisjon av kommunens bruk av vilkår om aktivitet rettet mot mottakere av økonomisk sosialhjelp.

Prosjektet har sin bakgrunn i bestilling fra kommunestyret, sak 181/24, vedtakspunkt 3. Vedtaket ble gjort i forbindelse med behandling av den forutgående forvaltningsrevisjonen «Økonomisk sosialhjelp (2024)».

1.2. Formål og problemstillinger

Prosjektets formål har vært å undersøke Navs praksis for å stille vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad, ved å belyse i hvilken grad aktivitet stilles som et reelt kriterium for utbetaling av økonomisk stønad, hvilken type aktivitet som tilbys og aksepteres og hvor mange timer per uke aktiviteten omfatter.

Følgende problemstillinger er utledet:

- **I hvilken grad stiller NAV vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad til personer mellom 18 og 30 år?**
- **I hvilken grad stiller NAV vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad til personer over 30 år?**

1.3. Avgrensning av undersøkelsen

Som det går fram av problemstillingene i kulepunktene i kapittel 1.2, er det vedtatt relativt konkrete problemstillinger for forvaltningsrevisjonen. Vi presiserer at prosjektet kun tar for seg de områder og temaer som faller inn under de problemstillingene som fremgår av kapittel 1.2. Vurderinger og konklusjoner omfatter derfor bare disse avgrensede definerte områdene eller temaene.

Det er med andre ord ikke en fullstendig gjennomgang av det kommunale tjenestetilbudet innenfor økonomisk sosialhjelp, som tilbys innbyggerne i kommunen.

1.4. Definisjoner

Økonomisk sosialhjelp tildeles de som ikke har muligheter til å dekke sine kostnader til livsopphold gjennom ordinært arbeid, ytelser fra andre, slik som boligstøtte, trygd, sykepenger og så videre. Mottakere av sosialhjelp er en sammensatt gruppe, og **formålet med økonomisk sosialhjelp er å gjøre den enkelte økonomisk selvstendig.**

Økonomisk sosialhjelp benevnes også som økonomisk stønad eller ytelse.

Vilkår om aktivitet og ungdomsgarantien

Ifølge statsforvalteren¹ er hensikten med vilkår å sette et virkemiddel som skal motivere og påvirke den enkelte til arbeidsdeltakelse samt å sikre tryggere sosial og økonomisk situasjon. Et vilkår skal primært settes i samarbeid med brukeren.

Det *kan* settes vilkår for tildeling av økonomisk stønad jf. §20 i sosialtjenesteloven.

Det *skal* settes vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad til personer under 30 år, med mindre tungtveiende grunner taler mot det jf. §20a. §§20 og 20 a gir adgang til å reduserestønad ved brudd på vilkår.

Det skal *ikke* stilles vilkår om aktivitet når tungtveiende grunner taler mot det.

Brudd på vilkår kan også få andre konsekvenser enn å redusere stønaden.

Videre fremgår det at Nav skal sette dokumentasjonskrav før et vedtak innvilges eller avslås, jmfør § 18. Et vilkår settes i et vedtak hvor stønaden er innvilget. Et vilkår er et krav om å utføre en aktivitet/aktiv handling i løpet av stønadsperioden jmfør §§20 og 20a.

Paragraf 20a medfører at det er en plikt til å stille vilkår om aktivitet. Også andre vilkår kan stilles hvis det er hensiktsmessig. Ved tungtveiende grunner kan det gjøres unntak.

Brukere som oppfyller krav til kvalifiseringsprogram (KVP) skal få tilbud om dette før det tildeles hjelp med vilkår om aktivitet.

¹ [Hvordan stille vilkår om aktivitet og fatte vedtak om konsekvens | Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus](#). Se presentasjonsdokument på denne nettsiden.

2. Metode

Forvaltningsrevisjon utført av Viken kommunerevisjon IKS gjennomføres, dokumenteres, kvalitetssikres og rapporteres i samsvar med kommuneloven og god kommunal revisjonsskikk ².

Prosjektet er gjennomført av revisjonens egne ansatte på bakgrunn av kravene som stilles til gjennomføring av forvaltningsrevisjon som prosjekt. Det vil si at gjennomgangen er basert på "RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon" som er vedtatt av NKRF.

Samtlige revisorer som har deltatt i prosjektet er løpende vurdert å være uavhengige, habile og objektive, jf. RSK 001 punkt 3.

Informasjonen som er presentert i dette prosjektet, er hentet inn gjennom dokumentanalyse, gjennomgang av brukermapper, samt intervjuer.

Vi viser kapittel 1.3 for eventuelle avgrensinger i prosjektets omfang.

2.1. Dokumentanalyse

Dokumentene som er analysert består av politiske vedtak, plandokumenter, styringsdokumenter, rapporteringer, referater og korrespondanse. Kommunen har delt områder hvor aktuell dokumentasjon i forhold til prosjektet er lagret med revisjonen. Sensitive dokumenter er delt via Altinn, mens øvrig dokumentasjon/redegjørelser har blitt oversendt gjennom OneDrive og epost.

Revisjonen har fått tilsendt fullstendige betalingsplaner fra saksbehandlingssystemet Socio for 2024 som viser alle utbetalingene Nav Drammen har hatt dette året. På bakgrunn av dette har revisor valgt ut en rekke brukere basert på høye utbetalinger. Basert på dette definerte utvalget har vi igjen gjennomgått en rekke tilfeldige brukere. I gjennomgangen av fagsystemene har vi hatt hovedfokus på dokumentasjon fra 2025.

Vi har gjennomgått vedtakene for 25 brukere i alderen 18 inntil 30 år, av en aktuell populasjon på 311, se kapittel 5.1. Tilsvarende har vi gjennomgått vedtakene for 15 brukere over 30 år, av en aktuell populasjon på 447, se kapittel 6.1. Utvalget har bestått av brukere som har hatt høye samlede utbetalinger i 2024.

Styrkene ved dokumentanalyse er at informasjonen er skriftlig, og i mange tilfeller har flere personer vært involvert i utarbeidelsen av den. Ettersom dokumentasjonen er utarbeidet av revidert enhet kan den antas å ha stor grad av pålitelighet. Svakheten er at dokumentanalyse i seg selv bare fanger opp det som er skriftlig dokumentert. For å motvirke dette har vi benyttet dokumentanalyse i kombinasjon med intervju.

² God kommunal revisjonsskikk i forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll kommer til uttrykk først og fremst i RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon og RSK 002 Standard for eierskapskontroll. Gjeldende standarder er fastsatt av Norges Kommunerevisorforbunds styre høsten 2020. Standarden bygger på norsk regelverk og internasjonale prinsipper og standarder, fastsett av International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI) og Institute of Internal Auditors (IIA).

2.2. Intervju

I undersøkelsen er det gjennomført intervju med:

- Økonomiveileder – ungdomsteamet – 14.08.25
- Fagveileder – ungdomsteamet – 14.08.25
- Fagkoordinator – ungdomsteamet – 14.08.25
- Økonomiveileder – oppfølging brukere over 30 år – 14.08.25
- Fagveileder – oppfølging over 30 – 14.08.25
- Fagkoordinator – oppfølging over 30 – 14.08.25
- Avdelingsleder – ungdomsavdelingen – 14.08.25
- Nav leder – 14.08.25

Intervjuene ble gjennomført i form av tre gruppeintervjuer:

- Gruppeintervju med økonomiveileder, fagveileder og fagkoordinator fra ungdomsteamet.
- Gruppeintervju med økonomiveileder, fagveileder og fagkoordinator fra oppfølging over 30 år
- Gruppeintervju med Nav-leder og avdelingsleder ungdomsteamet

Intervjuene er gjennomført som semistrukturerte intervjuer. Det er utarbeidet en intervjuguide med temaer hvor begge problemstillingene berøres. Hvert tema er utdypet med momenter for å sikre at vi berører de aspekter som er relevant for undersøkelsen. På denne måten struktureres intervjuet slik at man snakker om et tema, men innenfor dette er det en frihet til å velge den rekkefølgen som faller intervjuobjektet mest naturlig.

Intervjuene har i hovedsak fulgt samme oppsett, uavhengig av hvilken rolle de har hatt. Samtidig er det gjort tilpassinger ut fra hvilke ansvarsområder den enkelte ansatte har.

Vi har skrevet et referat fra hvert intervju. Intervjuføringene ble oversendt for verifisert i etterkant av intervjuene. Samtlige referater er godkjent av intervjuobjektene med enkelte korrigeringer/bemerkninger, og det er kun de endelige verifiserte referatene, som er benyttet til datagrunnlag for rapporten.

Data innhentet fra mennesker gjennom intervjuer og spørreundersøkelser vil være kvalitative og subjektive av natur. For eksempel kan respondentenes svar være påvirket av deres egne forutinntatte meninger, og de kan gi unøyaktige eller ufullstendige svar. Det er også mulig at respondentene systematisk gir for positive svar på revisjonens spørsmål fordi de ønsker å gi et positivt inntrykk av sitt arbeid eller sin arbeidsplass.

I tillegg kan intervjueren ha forutinntatte holdninger, som kan både påvirke hvordan spørsmålene stilles og tolkningen av svarene. Det er også en risiko for at respondentene gir svar som de tror intervjueren ønsker å høre, i stedet for å gi ærlige svar. For å motvirke dette søker revisjonen å ha en balansert framtoning, og i størst mulig grad stille åpne (ikke lukkede) spørsmål. Revisjonen vurderer også skriftlig dokumentasjon, som mer valid enn informasjon mottatt av mennesker gjennom intervju ved motstrid.

2.3. Dataenes pålitelighet og gyldighet

Pålitelige data sikres ved å være nøyaktig under innsamling og analyse av data. Kravet til gyldighet innebærer at dataene skal være relevante for å besvare problemstillingene i undersøkelsen. Ved å bruke metodetriangulering, i dette tilfellet dokumentanalyse og intervjuer er funn og vurderinger gjort fra flere kilder. Vi mener dataene denne rapporten bygger på samlet sett er pålitelige og gyldige og derfor gir et forsvarlig grunnlag for våre vurderinger, konklusjoner og anbefalinger.

Når det gjelder mappegjennomgangen av vedtak, mener vi det totale antallet gjennomgåtte saker har sikret et representativt bilde for hvordan Nav Drammen praktiserer vilkår om aktivitet. Utvalget har vært risikobasert, og undersøkelsen har vist en gjennomgående praksis der vilkår om aktivitet benyttes.

De samlede opplysningene gitt fra mange ansatte tegner et enhetlig bilde av at vilkår om aktivitet benyttes i de aller fleste tilfellene for brukere under 30 år, så fremt ikke tungtveiende årsaker tilsier noe annet. Likeledes benyttes aktiviteter for brukere over 30 år (selv om loven ikke krever dette).

Vi vurderer at alle dataene har høy gyldighet og pålitelighet, ved at informasjonen er bekreftet og kryssjekket. Det vil si at metodetriangulering og datatriangulering er benyttet. Som følger er det vår vurdering at vi med høy grad av sikkerhet kan konkludere om Nav Drammen praktiserer vilkår om aktivitet når dette skal og bør gjøres.

Høringsprosess

Et utkast til rapport er blitt oversendt kommunedirektør til uttalelse. Kommunedirektørens uttalelse av 7. november 2025 er vedlagt rapporten, se vedlegg 1. Uttalelsen har/har ikke ført til endringer i rapporten.

3. Revisjonskriterier

Som kilder for revisjonskriteriene ³ har vi i hovedsak benyttet

- Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven). LOV-1967-02-10
- Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (sosialtjenesteloven). LOV-2009-12-18-131
- Rundskriv til Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen. R35-00. *Sist endret 2025-04-01*

På bakgrunn av problemstillingene og relevante krav i kildene, har vi utledet følgende revisjonskriterier ⁴ for vår gjennomgang av aktivitetsplikt i Drammen kommune. Kriteriene er ikke nødvendigvis uttømmende for ethvert krav som stilles til alle sider av arbeidet med aktivitetsplikt i kommunen. Kriteriene er oppstilt etter revisjonens vurdering av hva som er det sentrale, basert på en vurdering av virksomhetens egenart og regelverket den forvalter.

Vilkår om aktivitet

Vilkår om aktivitet for personer under 30 år

I hvilken grad stiller NAV vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad til personer mellom 18 og 30 år?

Her har vi utledet følgende revisjonskriterier:

- Kommunen *skal* sette vilkår om aktivitet for personer under 30 år som mottar økonomisk stønad
- Kommunen kan for personer *under* 30 år fatte vedtak om reduisering av stønad dersom vilkårene brytes

Aktivitet for personer over 30 år

I hvilken grad stiller NAV vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad til personer over 30 år?

Her har vi utledet følgende revisjonskriterier:

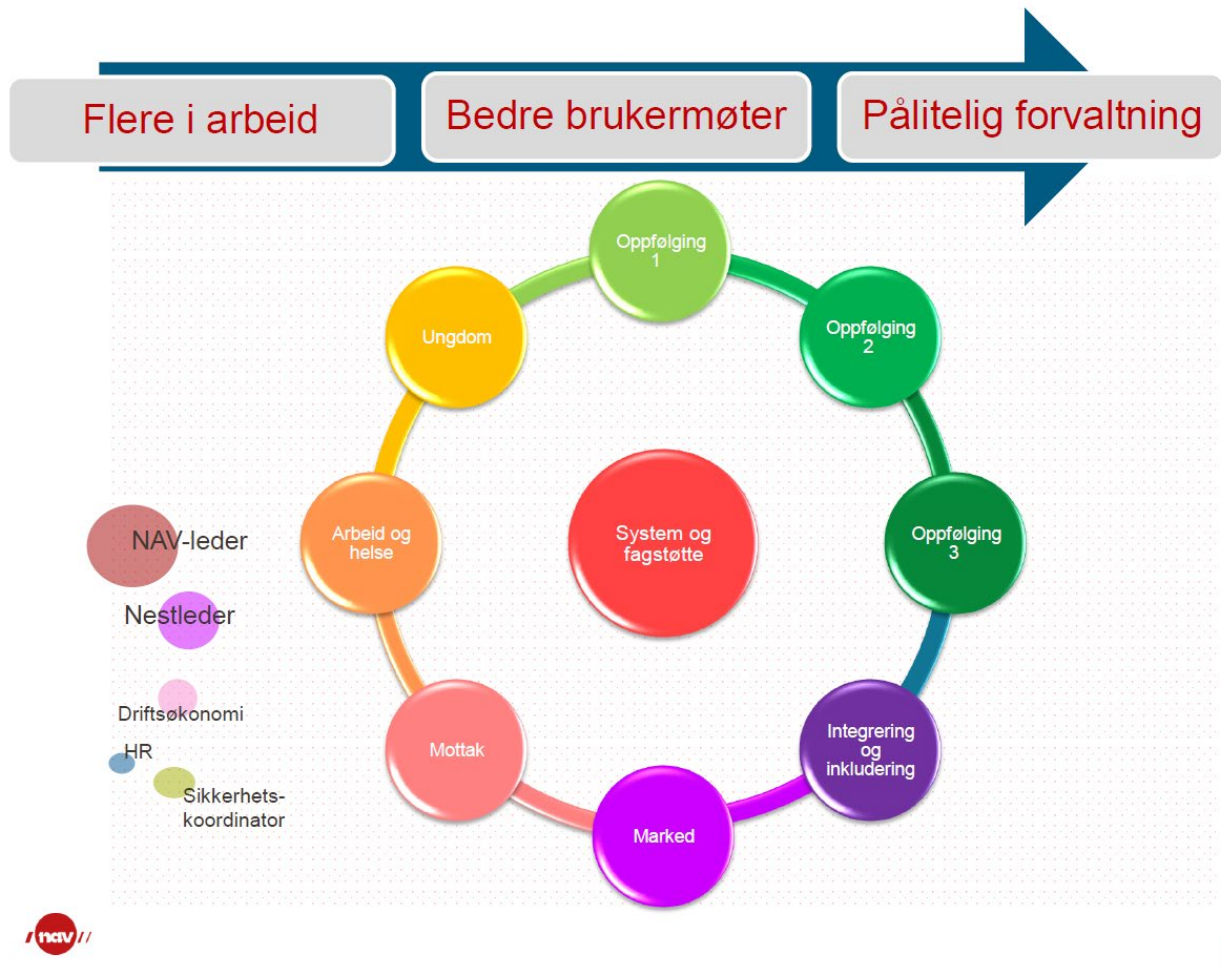
- Kommunen *kan* sette vilkår om aktivitet for personer over 30 år som mottar økonomisk stønad
- Kommunen kan for personer *over* 30 år fatte vedtak om reduisering av stønad dersom vilkårene brytes

³ Revisjonskriterier er en samlebetegnelse for krav og forventninger som benyttes for å vurdere kommunens virksomhet, økonomi, produktivitet, måloppnåelse, regeletterlevelse osv. Sammenholdt med faktabeskrivelsen danner revisjonskriteriene basis for de analyser og vurderinger som foretas, de konklusjoner som trekkes, og de er et viktig grunnlag for å kunne dokumentere avvik eller svakheter.

⁴ Vedlegg 2 – Utledning av revisjonskriterier

4. Beskrivelse av Nav Drammen

NAV Drammen hadde per 1. januar 2025 følgende organisering, inndelt i avdelinger samt støttefunksjoner. Hver avdeling hadde cirka 20-30 ansatte.

Rutiner

Revisor har fått oversendt rutinedokumenter som:

- Faghåndbok NAV Drammen
- Kartleggingsmal
- Porteføljesamtaler
- Rutiner fra Navet
- Rutiner på innsøk og oppfølging fra NAV – Videre i Blå Kors
- Rutiner – ungdomsavdelingen

Ved siden av dette er en rekke andre dokumenter oversendt. Dette gjelder rollebeskrivelser, organisasjonskart, avtaledokumenter, brukerundersøkelser, prosjektbeskrivelser, mål – og disponeringsbrev, målekort, samt rapport fra et gjennomført tilsyn av NavDrammen.

Gjennomgangen viser at Nav Drammen har en rekke samarbeidspartnere innenfor frivillige og private organisasjoner som skal bidra til å sikre aktivitetsplikten for brukere. Svelvik Produkter har sju tiltaksplasser for ungdom.

I tillegg benytter Nav Drammen sitt eget kurstilbud Jobbsnakk, samt tiltaket *Gnist*⁵. Førstnevnte program omhandler innføring i arbeidsmarkedet og søknadsprosesser, hjelp til å skrive CV mv.

Gnist er et prosjekt der Nav Drammen samarbeider med arbeidsplasser om å gi unge mellom 18 og 30 år praksisplasser, som Nav betaler. Samtidig som en person er i praksis får vedkommende oppfølging fra veiledere/rådgivere i Nav.

⁵ [Yoel \(24\) manglet jobb, så fikk han den rette hjelpen | Drammen kommune](#)

5. Vilkår om aktivitet for personer mellom 18 og 30 år

Dette kapittelet fokuserer på følgende problemstilling:

- **I hvilken grad stiller NAV vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad til personer mellom 18 og 30 år?**

Til denne problemstillingen har vi utledet følgende revisjonskriterier:

- Kommunen *skal* sette vilkår om aktivitet for personer under 30 år som mottar økonomisk stønad
- Kommunen kan for personer under 30 år fatte vedtak om redusering av stønad dersom vilkårene brytes

5.1. Gjennomgang av fagsystemer

Vi har undersøkt dokumentasjon knyttet til et utvalg brukere (se metode). I den forbindelse har Socio stått sentralt, som er det systemet hvor dokumenter som bakgrunnsinformasjon, søknader, vedtak, utbetalingsfiler, med videre foreligger. I tillegg er Gosys/Modia gjennomgått, da disse samkjørte systemene viser kontakt mellom bruker, Nav og arbeidsgivere.

Gjennomgangen viser at Nav Drammen i utgangspunktet stiller vilkår om aktivitet, så lenge ikke tungtveiende årsaker tilsier at det ikke skal eller bør gjøres. I flesteparten av vedtakene fremgår det tydelig og eksplisitt at det er stilt vilkår.

Undersøkelsen viser at Nav Drammen i senere tid (2025) har innført en praksis der vilkårene fremgår tydelig i vedtakene. Også tidligere har det vært en gjennomgående praksis ved å stille krav om vilkår så sant det ikke er gode grunner som taler imot. Imidlertid har vilkårene tidligere ikke alltid fremkommet like tydelig i vedtakene.

I noen tilfeller er det beskrivelser av hva som skal gjøres, som at bruker må møte opp i en bestemt aktivitet. Det fremgår da underforstått (implisitt) at dette er aktivitetsvilkår, men uten at det står omtalt som et vilkår. Slike beskrivelser av vilkår er iblant omtalt langt inne i et lengre tekststavnitt og er ikke nødvendigvis intuitivt å oppfatte.

Det fremgår at noen brukere går på skole, deltar i norskopplæring eller skal starte i kvalifiseringsprogram. Således er disse i en form for aktivitet, og vilkår om aktivitet vil normalt ikke stilles. Nav gjennomfører kartlegginger av den enkelte bruker, med hensyn til aktuell livssituasjon og personlige kompetanser stilles det vilkår om aktivitet når dette faglig sett anses som aktuelt.

Når det gjelder antall timer knyttet til aktivitetene har revisor fått opplyst at Kirkens Bymisjon stiller krav om 37,5 timers aktivitet per uke. I forbindelse med Nav Drammens interne tilbud *Gnist* er det på sin side ikke noe forhåndsdefinert krav til antall timer, da dette bestemmes ut fra individuelle tilpasninger.

I andre tilfeller er det oppgitt vilkår om antall dager i løpet av en periode en bruker skal møte på en aktivitet, uten at det for revisjonen foreligger informasjon om et konkret antall timer som dette innebærer.

Vi har sett eksempler på at brudd på vilkårene har medført kutt i utbetaling av stønad. Gjennomgangen viste også et eksempel på at det ikke ble foretatt reduksjon da bruker hadde bedt om hjelp, men ennå ikke var kontaktet av Nav.

Samlede utbetalinger i 2024 til livsopphold, brukere mellom 18 og 30 år:

Utbetalingsgruppe	Antall brukere	Beløp
Over 100 000 kr	2	kr 245 175,00
Over 75 000 kr	21	kr 1 817 294,00
Over 50 000 kr	32	kr 1 995 032,16
1 til 50 000 kr	256	kr 4 839 664,55
Samlet	311	kr 8 897 165,71

Samlet sett viser gjennomgangen at det store flertallet av brukerne har forholdsvis små utbetalinger, som gjerne er begrenset til noen få måneder. Gjennomgangen i Socio, samt tidligere undersøkelser som den forutgående forvaltningsrevisjonen av Nav Drammen, viser at hovedparten av brukerne blir avklart gjennom arbeidsdeltakelse eller statlige stønader.

5.2. Intervju med ungdomsteam/unge brukere

Om vilkår knyttet til aktivitet

Denne gruppen som jobber med unge voksne under 30 år beskriver en praksis der Nav Drammen opplyser i vedtak at vilkår om aktivitet stilles for mottakere av økonomisk sosialhjelp. Som hovedregel skal disse ut i aktivitet, noe som foregår gjennom ungdomsgarantien der både oppfølgingsveileder og økonomiveileder samarbeider om oppfølgingen for den enkelte bruker. Således benyttes ulike tiltak som Kirkens Bymisjon, Svelvik Produkter, kommunale tiltak som GNIST, Jobbsnakk, med flere.

Brukerne får informasjon om aktivitetsplikten ved første kontakt med Nav, og det gjennomføres en individuell vurdering av hvilken aktivitet som er hensiktsmessig. Samtidig prioriteres brukermøter og tett oppfølging, hvor vilkår formidles og oppfølging planlegges.

Av relevans for aktivitetsplikten kan et vilkår eksempelvis omfatte deltakelse i tiltak eller møter med Nav. Noen brukere er av helsemessige årsaker ikke i stand til å møte til aktivitet, men kan ha som vilkår å møte til behandling. I noen saker stilles det flere vilkår, og disse må være begrunnet. Dersom vilkårene ikke oppfylles gis det anledning til å forklare eventuelt fravær.

Det oppgis at Nav Drammen i senere tid har hatt et økt fokus på å sette vilkår for denne gruppen. Slik sett har det vært en betydelig økning i bruk av vilkår i 2025 sammenliknet med tidligere. Samtidig har det blitt etablert en praksis ved å tydeliggjøre et eller flere vilkår i et aktuelt vedtak. Hvis en bruker ikke skal eller kan ha vilkår må dette begrunnes tydelig.

Selv om de fleste av brukerne under 30 år har vilkår om aktivitet, er det noen utfordringer med gjennomføringen for enkelte. Årsaker til dette skyldes i noen tilfeller stopp i statlige tiltak, som setter ytterligere krav til Nav. Videre vises det til at svært mange henvender seg til Nav grunnet dyrtid, samtidig som det i enkelte miljøer angivelig har blitt en større aksept enn tidligere for å livnære seg av sosiale stønader fremfor å skaffe seg jobb. Disse forholdene gir økt press på sosialtjenestene, høyere samlede kostnader.

På den positive siden trekkes det fram at en del brukere gir tilbakemeldinger om at de føler seg hørt og sett, mens ansatte ser at tiltakene fungerer i prosessen med å gjøre brukerne selvhjulpne.

Gjennomføring av aktivitet

Aktivitetsplikten gjennomføres i samarbeid med eksterne aktører som har ansvar for den praktiske oppfølgingen. Nav mottar tilbakemeldinger om oppmøte og deltakelse. Kommunale tiltak er i utgangspunktet heltidstilbud, selv om dette ikke alltid fremgår av vedtakene.

Samarbeidet med eksterne aktører beskrives som godt, og samarbeidspartnerne er gjerne villige til å skreddersy løsninger. Det er imidlertid utfordringer knyttet til veiledernes tid og kapasitet.

For noen brukere kan avstand til tiltaksplassen oppleves som en barriere. Dette løser seg ofte ved å gi god informasjon, og eventuelt dekke reiseutgifter. I mange tilfeller handler det mer om motivasjon enn at den geografiske avstanden er en reell utfordring.

Motivasjon og oppfølging av brukere

Motivasjonen blant brukerne varierer betydelig. Nav forsøker å motivere brukerne, og retter særlig innsats mot yngre mennesker med et lite nettverk. Målet er at brukerne skal raskt inn i et tiltak og ut i aktivitet som skole eller jobb.

Reduksjon av stønad ved brudd på vilkår

Det vises til at strukturen er bedret med hensyn til å følge opp vilkår. Ved brudd på vilkår blir stønaden iblant redusert når dette finnes hensiktsmessig. Det er ikke et mål i seg selv å redusere stønaden, men dette sender brukerne et signal om viktigheten med hensyn til oppmøte. Rutinen går ut på at Nav i første omgang informerer om tidsfrister, hvorpå Nav vurderer om vilkår er overholdt. Ved manglende overholdelse av vilkår forsøker Nav å komme i kontakt med bruker for undersøkelse/dialog før det eventuelt fattes vedtak om reduksjon i stønad. Et eventuelt konsekvensvedtak om reduksjon må fattes før utbetaling skulle skjedd.

Oppfølgingen av vilkårene skjer i dag manuelt, og dette er forholdsvis ressurskrevende. Ideelt sett skulle det vært mulig å bruke en funksjon for dette i Socio, noe som per tiden ikke er teknisk mulig. For å gjennomføre dette arbeidet samarbeider oppfølgingsveileder med aktuelle kolleger. Det benyttes skjønn og gjøres interne drøfting blant annet med fagkoordinator.

Stønader kan som nevnt reduseres, men det er i alle tilfeller en forutsetning at en bruker skal ha nok midler til livsopphold. For noen brukere kan det være en vekker at pengene tar slutt.

Avslutningsvis opplyses det om at Nav kan dele opp utbetalingen, for at pengene skal strekke lenger og slik sett redusere behovet for nødhjelp.

5.3. Intervju med ledelsen

Ledelsen gir samsvarende opplysninger som i det ovennevnte intervjuet. Videre fremgår det at i løpet av høsten 2024 ble det ansatt nye medarbeidere som jobber særskilt rettet med vilkår. Nav Drammen fikk samtidig ekstra midler til dette, som har gitt stor effekt. Per august 2025 var det blitt en stor økning blant ungdom som deltar i aktivitetstiltak, fra lav deltakelse til fullsatte program.

I samme periode har andelen unge voksne som mottar sosialhjelp blitt redusert med 13 prosent i forhold til hvor mange blant unge voksne som mottok dette i 2024.

Andelen unge voksne med vilkår har økt fra sju til 67 prosent i løpet av mai-juli 2025, sammenliknet med året før. Nav Drammen har dedikerte fagressurser til ungdomsavdelingen og arbeider målrettet for å gjøre brukerne økonomisk selvhjulpne, og samtidig sette vilkår. Slik sett er det et pågående arbeide med å utarbeide rutiner for å sette vilkår og fatte konsekvensvedtak ved eventuelt brudd.

Det vises til at opplegget med hensyn til aktiviteter blir utarbeidet i samarbeid mellom bruker og Nav. Som hovedregel skal brukerne delta i fulltidsaktiviteter. Erfaringsmessig er mange ungdom motiverte for å komme i aktivitet og jobb, men en del sliter med dette. Som følger jobber Nav målrettet med å snu de negative trendene, og nytter seg også av ungdomsloser som gir gode resultater. Således er det en målsetning at 70 prosent innenfor denne gruppen skal ha en planlagt samtale med veileder frem i tid. Per august 2025 lå dette tallet på 60 prosent, mens det tidligere ikke var høyere enn sju prosent.

De største utfordringene som oppgis vedrørende de yngre brukerne er knyttet til oppmøte/svare på telefon, psykisk helse, rusproblematikk og motivasjon. Nav planlegger å i større grad kalle inn langtidsmottakere for å avklare behov for andre ytelser og bistand til arbeidsdeltakelse. Erfaringer fra tidligere praksis ved bruk av aktivitetsplikt (innføringen i Drammen i 2014, før det ble lovbestemt) viste en positiv effekt ved at det sendte signaler i *bybildet* som motiverte for deltakelse i aktivitet. Dette opplever Nav Drammen at man fortsatt i 2025 kan se noen konturer av.

Konsekvenser ved brudd på vilkår

Nav Drammen har i løpet av 2025 økt bruken av vilkår, og brukerne følges i mye større grad opp enn tidligere med konsekvensvedtak dersom vilkår ikke oppfylles. Nav gjennomfører individuelle vurderinger, og det legges vekt på totalvurderinger før en stønad eventuelt reduseres. Veilederne har god oversikt og varsler brukerne i forkant av en mulig reduksjon. Oppfølgingen er imidlertid ressurskrevende og manuell (bruker kalender, lister og lignende), slik sett er det behov for forbedring. Selv om de praktiske forholdene knyttet til oppfølging av den enkelte bruker ikke er optimal, klarer Nav likevel stort sett følge med på om brukerne gjennomfører vilkårene og eventuelt iverksette konsekvenser ved brudd. Dette kan dreie seg om kutt i stønad.

5.4. Vurdering

Kommunen skal sette vilkår om aktivitet for personer under 30 år som mottar økonomisk stønad

Nav Drammen stiller som hovedregel vilkår om aktivitet for personer under 30 år. Samtidig må det også nevnes at i en del eldre vedtak fremgår ikke de gjeldende vilkårene eksplisitt i teksten. Nav har i løpet av 2025 jobbet for å tydeliggjøre innholdet i vedtakene med hensyn til vilkår.

Vi vurderer at Nav Drammen per 2025 setter vilkår i tråd med sosialtjenestelovens krav for personer under 30 år. I noen tilfeller vil det likevel ikke være aktuelt å stille vilkår om aktivitet, noe som eksempelvis kan skyldes sykdom eller uføre.

Flesteparten av brukerne mottar forholdsvis lave utbetalinger og blir avklart gjennom eksempelvis arbeidsdeltakelse innen kort tid. Likevel viser statistikken at en del brukere mottar stønader over lengre tid. Det er vår vurdering at Nav Drammen derfor bør vurdere om enkelte av tiltakene kan innrettes enda mer treffsikre.

Kommunen kan for personer under 30 år fatte vedtak om reduisering av stønad dersom vilkårene brytes

Av intervjuene fremgår det at Nav Drammen iblant fatter vedtak om å redusere stønad når et eller flere vilkår er brutt. Dette har vi også sett eksempler på i mappegjennomgangen. De ansatte presiserer at eventuelle reduksjoner foretas ut fra hensyn til den enkelte. Nav skal ikke redusere stønadene i et omfang som går ut over barn, eller går ut over den enkeltes livsnødvendige behov. Det vises til at noe av hensikten med muligheten for å redusere stønad er at brukeren skal motiveres til å komme i aktivitet.

Vi vurderer at Drammen kommune praktiserer muligheten til å fatte vedtak om reduisering av stønad for personer under 30 år når vilkårene brytes.

Konklusjon

Nav Drammen stiller som hovedregel vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad til personer mellom 18 og 30 år.

Gjennomgangen viser også eksempler på at Nav etter en individuell vurdering fatter vedtak om kutt i stønader dersom vilkårene ikke overholdes.

6. Aktivitet for personer over 30 år

Dette kapittelet fokuserer på følgende problemstilling:

- **I hvilken grad stiller NAV vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad til personer over 30 år?**

Til denne problemstillingen har vi utledet følgende revisjonskriterier:

- Kommunen kan sette vilkår om aktivitet for personer over 30 år som mottar økonomisk stønad
- Kommunen kan for personer over 30 år fatte vedtak om reduisering av stønad dersom vilkårene brytes

6.1. Gjennomgang av fagsystemer

Gjennomgangen viser at flesteparten av disse brukerne ikke har noen vilkår om aktivitet i lovens forstand, da dette ikke er noe krav etter sosialtjenesteloven. Likevel er det i noen tilfeller satt som forutsetning at brukerne skal registrere seg som arbeidssøker, og gjøre andre tiltak. En del av brukerne har andre typer vilkår som for eksempel å søke bostøtte, eller gjøre forskjellige typer grep som kan redusere behovet for økonomisk sosialhjelp i form av livsopphold.

Selv om de fleste brukerne ikke har vilkår om aktivitet, er likevel mange av disse i et løp hvor de har arbeidsforberedende trening eller deltar i jobb, samtidig som Nav følger dem tett opp fortløpende.

Utbetalinger til livsopphold, brukere over 30 år:

Utbetalingsgruppe	Antall brukere	Total utbetaling i kroner	
Over 200 000 kr	3	kr	767 586,00
Over 100 000 kr	9	kr	1 023 819,45
Over 75 000 kr	31	kr	2 586 227,00
Over 50 000 kr	43	kr	2 721 741,00
1 til 50 000 kr	361	kr	5 532 423,50
Samlet	447	kr	12 631 796,95

Som for gruppen inntil 30 år viser analysen også for denne gruppen at det store flertallet av brukerne har forholdsvis små utbetalinger, som gjerne er begrenset til noen få måneder. Gjennomgangen i Socio, samt tidligere undersøkelser, som den forutgående forvaltningsrevisjonen av Nav Drammen, viser at mange av brukerne blir avklart gjennom arbeidsdeltakelse eller statlige stønader.

6.2. Intervju med veiledere/fagkoordinatorer tilknyttet brukere over 30 år

Nav Drammen har innført et forsterket fokus på bruk av oppfølgingsplan i saksbehandlingssystemet Socio. Slik sett skal det være en tydelig plan knyttet til gjensidige forventningsavklaringer mellom bruker og veileder (Nav) i den perioden vedkommende mottar økonomisk stønad.

For personer over 30 år er bruk av vilkår i stor grad ment for å aktivisere brukere som er passive, dette berører for eksempel brukere som ikke følger opp bestemte gjøremål i oppfølgingsplanen.

Per sommeren 2025 var det etablert en praksis hvor vedtakene inneholder mer konkrete aktiviteter og forpliktelser både ovenfor veileder og bruker til å delta i samtaler, tiltak, dialog med videre.

Det gjennomføres trekantsamtaler mellom økonomiveileder, oppfølgingsveileder og bruker for å sikre samordnet informasjonsutveksling og planlegging. Nav trekker det også fram som positivt at man kan få oversikt knyttet til økonomiske forhold før andre aktiviteter iverksettes.

Brukerne får individuelt tilpassede aktiviteter, og for noen brukere er det satt minimumskrav til omfanget på deltakelse. Dette omfanget er tilpasset den enkeltes forutsetninger og livssituasjon. Oppfølgningen i tiltakene skjer jevnlig, det kan være ukentlig eller daglig ut fra behov.

En aktivitet behøver ikke bestå av å få tildelt plass i et tiltak, men kan i noen tilfeller omfatte oppmøte til behandling, samtaler eller ulike aktiviteter basert på den enkeltes livssituasjon og nærhet til arbeidsmarkedet. I sammenheng med dette vektlegges det å bli kjent med bruker og velge riktig tidspunkt for oppstart av aktuelle tiltak.

Vedtak og oppfølgingsplan

De forteller at Nav Drammen synliggjører i vedtakene gjennom eget punkt hva det enkelte vilkår går ut på. Det fremgår også at mange brukere har oppfølgingsplaner, eller tilsvarende konkretiserte punkter i vedtaket som beskriver videre plan.

Informasjon og tolk

For å sikre at brukerne forstår innholdet i vedtakene gjennomføres om nødvendig fysiske møter, og tolketjenester benyttes ved behov. Ved siden av dette bidrar flyktningtjenesten med å formidle informasjon til brukerne i introduksjonsprogrammet som mottar sosialhjelp. Beslutterne har i senere tid prioritert å tydeliggjøre et klarspråk i vedtakene.

Utfordringer med å gjøre brukere selvhjulpne

Nav Drammen opplever fremdeles flere utfordringer med å få de eldre brukerne ut i arbeid. Også i dette intervjuet gis det uttrykk for at slike brukere kan ha sammensatte utfordringer og i tillegg foreldresansvar som begrenser mulighetene for arbeidsdeltakelse. Samtidig pekes det på at Nav Drammen har noen kapasitetsutfordringer, som medfører at enkelte ikke fullt ut får den tette og koordinerte hjelpen de har behov for. Slik sett må brukere i noen tilfeller vente lenge i kø for å få oppfølging.

Ved siden av dette pekes det også på at faktorer som økte levekostnader og trangt boligmarked påvirker disse menneskenes hverdag og muligheter for å komme i aktivitet.

Oppfølging

Selv om det er flere utfordringer opplever Nav Drammen også at deres arbeid lykkes på flere områder. Bruken av oppfølgingsfanen i saksbehandlingssystemet Socio har gitt gode resultater og gjenspeiles i vedtakene. Lokalt i Drammen har det i senere tid blitt praktisert å gjennomføre hyppigere møter med brukerne som en del av det forsterkede oppfølgingsarbeidet. Nav Drammen deltar også i sosialfaglige nettverk med andre Nav-kontorer.

Konsekvenser ved brudd på vilkår

I de tilfeller hvor en bruker ikke følger opp avtalte vilkår, tar Nav i første omgang kontakt med vedkommende for å kartlegge situasjonen. Dersom kontakt eller forklaring ikke oppnås blir eventuelle konsekvenser vurdert. Et varsel om mulig reduksjon i stønad kan i den forbindelse brukes som et virkemiddel for å sikre deltakelse i aktiviteten. Når en eventuell reduksjon senere blir gjennomført skal dette vurderes ut fra individuelle forutsetninger, mens det er et krav om at det ikke skal ramme barn og være forsvarlig.

Nav erfarer at varsel om reduksjon i stønad ofte bidrar til å gjenopprette kontakt med bruker, og i neste omgang kan Nav bidra til å hjelpe brukeren med å løse personlige utfordringer.

6.3. Intervju med ledelsen

Bruk av vilkår

Nav-leder viser til forskning som viser at vilkår i mindre grad er treffende for eldre brukere, da disse ofte har komplekse utfordringer som krever oppfølging av andre helse- og omsorgstjenester. En oppfølgingsveileder blir koblet på, og eventuelt andre tjenester som for eksempel barnevernet. Det er likevel i mindre grad aktuelt å benytte seg av vilkår.

I løpet av 2025 har Nav Drammen prioritert å nå ut til denne gruppen og kartlegge brukere over 30 år i større grad enn tidligere. Dette arbeidet har gitt resultater, hvor det vises til at andel brukermøter har økt fra sju til 45 prosent. Likevel er det fortsatt et stykke unna resultatene for unge voksne.

Oppfølging

I 2024 opprettet Nav Drammen et eget nødhjelpsteam. Bakgrunnen for dette var at man så en stor økning i antall søknader om nødhjelp, og dette er en type stønad hvor det ikke kan settes vilkår. Samtidig ble det satt krav om fysisk oppmøte ved innlevering av søknad om sosialhjelp og lignende. Tidligere har det vært mulig å levere søknader elektronisk. Nav opplyser at disse tiltakene har ført til betydelig redusert søkermengde.

Det vises også til enkelte saker hvor det tidligere har vært store avvik i utbetalingene fordi Nav ikke har møtt bruker eller ikke satt vilkår, noe som for eksempel kan skyldes at bruker har oppholdt seg i lengre tid i utlandet. Nav viser til at dette også kan indikere at det er viktig at bruker møter opp.

Gjennom 2025 (ut juli) har det vært en generell nedgang i antall brukere over 30 år som mottar sosialstønader, med unntak av brukere fra Ukraina. Brukergruppen fra Ukraina oppgis som en utfordring, noe som henger sammen med at denne gruppen er svært rettighetsfokusert og aktivt søker på sosialstønader de har krav på. Det lykkes i liten grad å få ukrainere ut i arbeidslivet (vår bemerkning, dette gjelder for øvrig sosialhjelpsmottakere generelt).

For brukere som nærmer seg pensjonsalder blir det gjort en individuell vurdering med hensyn til om det er hensiktsmessig å bistå disse med å komme ut i arbeidslivet. Her spiller for eksempel arbeidsevne og vilje/motivasjon inn.

Per måned er det om lag 80 mottaker over 67 år som får bistand til å komme i arbeid. En høy alder er i seg selv ikke avgjørende for dette.

Konsekvenser ved brudd på vilkår

Praksisen ved brudd på vilkår er tilsvarende her som ved brukere under 30 år, jamfør kapittel 5.

6.4. Vurdering

Kommunen kan sette vilkår om aktivitet for personer over 30 år som mottar økonomisk stønad

Nav Drammen setter i noen tilfeller vilkår for brukere over 30 år. Ettersom loven ikke krever dette, og det i mange tilfeller heller ikke anses hensiktsmessig er ikke dette en fast praksis.

Likevel fremgår det av undersøkelsen at det for en del brukere over 30 år er lagt inn forutsetninger eller forventninger om ulike typer aktiviteter som er planlagt/tiltenkt å gjennomføres. Mange brukere deltar således i arbeidsforeberedende trening, eller gjennomfører forskjellige typer tiltak som skal bidra til fast arbeidsdeltakelse.

Samtidig har en del av brukerne andre typer vilkår i vedtakene som for eksempel går ut på å redusere unødvendige levekostnader, som igjen har betydning for å gjøre den enkelte økonomisk selvhjulpen.

Også her viser undersøkelsen at flesteparten av brukerne mottar forholdsvis lave utbetalinger og blir avklart gjennom eksempelvis arbeidsdeltakelse innen kort tid. Ut fra denne gjennomgangen er det ikke påvist noen vesentlige avvik fra lovens krav knyttet til praksisen per 2025. Selv om dette ikke er avdekket i denne forvaltningsrevisjonen, viser statistikken likevel at en del brukere har mottatt høye utbetalinger, og således gått lengre tid uten å bli avklart.

Vi vurderer at Nav Drammen bruker muligheten til å sette vilkår om aktivitet for bruker over 30 år i tilfeller hvor dette kan være hensiktsmessig. Samtidig brukes andre typer vilkår og forutsetninger som skal bidra til å redusere behovet for økonomisk sosialhjelp, sikre arbeidsdeltakelse, eventuelt avklare brukere på statlige ytelser.

Kommunen kan for personer over 30 år fatte vedtak om reduisering av stønad dersom vilkårene brytes

Vi vurderer at Nav Drammen har en tilsvarende praksis for brukere over 30 år, som for brukere under 30 år med hensyn til å fatte vedtak om reduisering av stønad ved brudd på vilkår. Slik sett er det vår vurdering at dette gjennomføres ved behov, og ut fra et forsvarlighetsprinsipp.

Konklusjon

Nav Drammen stiller etter en individuell vurdering vilkår om aktivitet når dette er aktuelt for brukere over 30 år.

Undersøkelsen viser at Nav Drammen har en tilsvarende praksis knyttet til reduksjon i stønad for brukere over 30 år som når det gjelder yngre brukere.

7. Oppsummering og konklusjon

Undersøkelsen viser at Nav Drammen har gjennomført prosesser som skal sikre at vilkår om aktivitet brukes når dette er et krav, samtidig som andre tiltak benyttes for å hjelpe mennesker ut i arbeid og aktivitet både når det er aktivitetskrav og for brukere som således ikke er omfattet av lovkrav om aktivitetsplikt.

I hvilken grad stiller NAV vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad til personer mellom 18 og 30 år?

Nav Drammen stiller som hovedregel vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad til personer mellom 18 og 30 år.

I noen tilfeller er det likevel hensiktsmessig eller påkrevd at en person innenfor dette aldersspennet skal slippe vilkår om aktivitet. Årsaker kan for eksempel skyldes uførhet. Gjennom 2025 har bruk av vilkår om aktivitet blitt mer gjennomgående praktisert enn før. Det samme gjelder for kartlegging og oppfølging. Undersøkelsen av vedtakene fra 2024, og tidligere, viser at det også den gang har vært etablert praksis å sette vilkår i vedtak. Likevel har disse vilkårene fra tidligere i mange tilfeller ikke fremstått eksplisitt i teksten. Per 2025 står det tydelig beskrevet hva som er aktuelle vilkår i et vedtak.

Gjennomgangen viser også eksempler på at Nav etter en individuell vurdering fatter vedtak om kutt i stønader dersom vilkårene ikke overholdes.

I noen tilfeller fører et varsel til at brukeren aktiviserer seg, mens i andre tilfeller blir et kutt i utbetaling av stønad gjennomført. Slike reduksjoner av stønader skal aldri være større enn at brukeren skal være sikret nok inntekter til et forsvarlig livsopphold.

I hvilken grad stiller NAV vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad til personer over 30 år?

Nav Drammen stiller etter en individuell vurdering vilkår om aktivitet når dette er aktuelt for brukere over 30 år.

For brukere i dette aldersspennet er det ikke noe lovkrav om aktivitetsplikt tilsvarende for yngre brukere. I en del tilfeller er det trolig ikke hensiktsmessig eller gjennomførbart å stille vilkår eller sette forutsetning om gjennomføring av aktivitet. Slik sett er det et mindretall som har liknende krav om aktivitet sammenliknet med yngre brukere. Samtidig viser undersøkelsen at mange brukere over 30 år har andre typer vilkår i vedtakene, samtidig som disse ofte får hjelp til eller oppfordring om å komme i aktivitet.

Også her viser undersøkelsen at Nav Drammen har økt bruken av kartlegging og oppfølging.

Undersøkelsen viser at Nav Drammen har en tilsvarende praksis knyttet til reduksjon i stønad for brukere over 30 år som når det gjelder yngre brukere.

8. Anbefalinger

Med bakgrunn i vår gjennomgang har vi følgende anbefalinger:

- Fortsette å bruke vilkår om aktivitet for personer under 30 år etter en individuell vurdering, og jevnlig evaluere hvordan vilkårene best mulig kan bidra til å gjøre brukerne selvhjulpne
- Fortsette å bruke vilkår om aktivitet for personer over 30 år etter en individuell vurdering, og jevnlig evaluere hvordan vilkårene best mulig kan bidra til å gjøre brukerne selvhjulpne
- Fortsette arbeidet med å kartlegge og følge opp brukere
- Prioritere arbeidet med å hjelpe ukrainske flyktninger til å bli økonomisk selvhjulpne

Rapportutkast til uttalelse

Et utkast til rapport har blitt oversendt kommunedirektøren til uttalelse. Kommunedirektørens uttalelse datert 7. november 2025 er vedlagt rapporten..

Drammen/Ski, den 7. november 2025

Frode Hegstad Christoffersen
Oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor

Jørund Sagedal
Prosjektleder/forvaltningsrevisor

Anne-Lise Sekse Stender
Forvaltningsrevisor

Referanser

LOV 1967-02-10, Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (Forvaltningsloven, fvl)

LOV 2009-12-18 nr 131, Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (sosialtjenesteloven)

NAV – Arbeids- og velferdsetaten – 2012-06-22 – R35-00 Rundskriv til lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen

FOR 2020-12-16 nr 2938, Forskrift om bruk av vilkår etter sosialtjenesteloven

Dokumenter oversendt fra Drammen kommune

- Avtaledokumenter mellom Nav og andre aktører
- Oversikt over samarbeidspartnere og tiltak
- Organisasjonskart pr 01.01.25
- Fagstruktur pr. 01.01.25
- Rollebeskrivelser
- Rutiner
- Drammen personbrukerundersøkelsen 2024
- Faghåndbok Nav Drammen
- Porteføljesamtaler 2025
- Ungdom Nav Drammen prioriterte områder
- Kartleggingsmal
- Betalingsplaner i Excel fra januar - desember 2024
- Mål og disponeringsbrev 2025
- Utklipp målekortet Nav Drammen 12.03.25
- Prosjektplan Gnist
- Rapport tilsyn barneperspektivet

RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon, fastsatt av NKRFs styre 12.08.2020,

https://www.nkrf.no/filarkiv/File/Publikasjoner/RSK_RevisjonsStandard_Kommune/RSK_001_Standard_for_forvaltningsrevisjon_200812.pdf

Vedlegg 1 – Uttalelse fra kommunedirektøren

Kommunedirektørens uttalelse til rapport, datert 7. november 2025

Fra: Sudhir Sharma <Sudhir.Sharma@drammen.kommune.no>

Sendt: fredag 7. november 2025 11:46

Til: Jørund Sagedal <jorsag@vkrevisjon.no>; Dagny Nordal Pettersen <Dagny.Nordal.Pettersen@drammen.kommune.no>

Emne: Sv: Forvaltningsrevisjonsrapport "Sosiale tjenester – vilkår om aktivitet" - til kommunedirektørens uttalelse

Hei,

Takk for utsettelse. Oversender nå kommunedirektørens uttalelse i forhold til revisjonen.

Drammen kommune takker Viken kommunerevisjon for en grundig og innsiktsfull gjennomgang av NAV Drammens praksis knyttet til bruk av aktivitetsvilkår ved tildeling av økonomisk stønad.

Revisjonen konkluderer med at NAV Drammen oppfylder lovkravene for bruk av aktivitetsvilkår for personer under 30 år, og at vilkår og oppfølging også benyttes hensiktsmessig for personer over 30 år. Praksisen vurderes å være i samsvar med gjeldende regelverk. Rapporten viser samtidig at NAV Drammen i 2025 har styrket sin innsats og oppfølging blant mottakere i begge aldersgrupper.

Kommunedirektøren merker seg revisjonens anbefalinger om å:

- videreføre arbeidet med aktivitetsvilkår for personer under 30 år basert på individuell vurdering,
- benytte aktivitetsvilkår for personer over 30 år der dette er hensiktsmessig,
- opprettholde systematisk kartlegging og oppfølging av brukere, og
- prioritere arbeidet med å hjelpe ukrainske flyktninger til økonomisk selvhjulpenhet.

Rapporten bekrefter at NAV Drammen har en tydelig arbeidsrettet praksis i tråd med kommunens strategiske mål om å styrke innbyggernes muligheter for økonomisk selvstendighet gjennom arbeid og aktivitet.

Kommunen ser positivt på at andelen unge med aktivitetsvilkår har økt, samtidig som antallet unge sosialhjelpsmottakere har gått ned. Dette er viktige fremskritt i arbeidet med å realisere strategien *Jobb for alle – fordi arbeid virker*.

Kommunedirektøren erkjenner at enkelte brukere fortsatt mottar sosialhjelp over lengre tid eller vender tilbake til ordningen. Dette henger sammen med sammensatte og strukturelle utfordringer som krever målrettet og tverrsektoriell innsats i samarbeid med arbeidsgivere, frivilligheten og statlige aktører.

NAV Drammen vurderes å ha etablert en praksis som er i samsvar med både lovverket og kommunens strategiske mål. Rapportens anbefalinger vil bli fulgt opp som en del av det videre utviklingsarbeidet.

Som et ledd i satsingen *Jobb for alle – fordi arbeid virker*, arbeider kommunen videre med etableringen av Jobbhuset, som skal fungere som et springbrett mot varig arbeid og økonomisk selvhjulpenhet for sosialhjelpsmottakere med særskilte utfordringer.

Drammen kommune takker revisjonen for et solid arbeid som gir nyttige innsikter og konkrete anbefalinger for videre utvikling av tjenestene.

Med vennlig hilsen

**Drammen
kommune**

- et godt sted å leve

Kommunedirektøren

Sudhir Sharma

Direktør Helse og Velferd

Telefon: 48 23 62 00

E-post: sudhir.sharma@drammen.kommune.no

Postadresse: Postboks 7500, 3008 Drammen

Besøksadresse: Engene 1, 3015 Drammen

www.drammen.kommune.no

Vedlegg 2 – Utledning av revisjonskriterier

Undersøkelsen har to problemstillinger:

- I hvilken grad stiller NAV vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad til personer mellom 18 og 30 år?
- I hvilken grad stiller NAV vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad til personer over 30 år?

For disse problemstillingene har revisjonen utledet revisjonskriterier. Kriteriene er ikke nødvendigvis uttømmende for ethvert krav som stilles til alle sider av arbeidet med aktivitetsplikt i kommunen. Kriteriene er oppstilt etter revisjonens vurdering av hva som er det sentrale, basert på en vurdering av virksomhetens egenart og regelverket den forvalter.

Problemstillingene og de utledede revisjonskriteriene er omtalt samlet i kapittel 3.

Vilkår om aktivitet for personer mellom 18-30 år

- I hvilken grad stiller NAV vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad til personer mellom 18 og 30 år?

Kilder og begrunnelse:

I lovens § 20 a. *Bruk av vilkår for personer under 30 år* fremgår følgende om krav til sosialhjelpsmottakere under 30 år:

Det skal stilles vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad til personer under 30 år. Dersom manglende norsk- eller samiskkunnskaper er årsaken til at personen ikke er selvhjulpen, skal det vurderes å stille vilkår om norsk- eller samiskopplæring. Dersom vedkommende har hatt rett og plikt til å delta i introduksjonsprogram, jf. [integreringsloven § 8](#), og manglende norskkunnskaper er årsaken til at personen ikke er selvhjulpen, skal det stilles vilkår om norskopplæring. Tredje punktum gjelder ikke for samiskspråklige stønadsmottakere. Det skal ikke stilles vilkår om aktivitet når tungtveiende grunner taler mot det.

Det kan også stilles andre vilkår for tildeling av økonomisk stønad, inkludert vilkår etter [§ 25](#).

Vilkårene må ha nær sammenheng med vedtaket. De må ikke være uforholdsmessig byrdefulle for stønadsmottakeren eller begrense hans eller hennes handle- og valgfrihet på en urimelig måte. Vilkårene må heller ikke være i strid med andre bestemmelser i loven her eller i andre lover.

Ved brudd på vilkår kan det fattes vedtak om at stønaden reduseres, forutsatt at det i vedtaket om stønad er informert om muligheten for slik reduksjon.

Kommunen kan innhente opplysninger om stønadsmottakeres rett og plikt til deltakelse i introduksjonsprogram fra Nasjonalt introduksjonsregister.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om plikten til å stille vilkår om aktivitet og reduksjon av stønaden.

Forskrift om bruk av vilkår etter sosialtjenesteloven sier følgende:

§ 1. Plikten til å stille vilkår om aktivitet

Plikten etter [sosialtjenesteloven § 20a](#) første ledd tredje punktum til å stille vilkår om norskopplæring for person som har hatt rett og plikt til å delta i introduksjonsprogram, gjelder bare så langt opplysningen om rett og plikt til å delta i introduksjonsprogram fremgår av Nasjonalt introduksjonsregister etter [integreringsloven § 43](#).

§ 2. Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft 1. januar 2021.

Av dette kan vi utlede følgende revisjonskriterier:

- Kommunen *skal* sette vilkår om aktivitet for personer under 30 år som mottar økonomisk stønad
- Kommunen kan for personer *under* 30 år fatte vedtak om redusering av stønad dersom vilkårene brytes

Aktivitet for personer over 30 år

- *I hvilken grad stiller NAV vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad til personer over 30 år?*

Kilder og begrunnelse:

Under her fremgår sentrale krav som *Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen* (sosialtjenesteloven). LOV-2009-12-18-131 stiller til aktivitetsplikt. Disse pliktene og rettighetene gjelder for brukere med fulle rettigheter sosialtjenestelovens kapittel 4.

I den forbindelse legger vi også særlig vekt på de kravene og presiseringene som stilles i *Forskrift om sosiale tjenester for personer uten fast bopel i Norge*. FOR-2011-12-16-1251 samt *Rundskriv til Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen*. R35-00 (Sist endret 2025-04-01). ved vurdering av disse nevnte revisjonskriteriene.

Det fremgår følgende som vist nedenfor om generelle vilkår i sosialtjenesteloven. Det vises til at det er en del begrensninger knyttet til bruken av vilkår. Staten kan ikke sette krav om å bruk av dette, men frivillige vilkår kan settes. Dette gjelder for brukere over 30 år.

§ 20. Bruk av vilkår

Det kan settes vilkår for tildeling av økonomisk stønad, herunder at mottakeren i stønadsperioden skal utføre passende arbeidsoppgaver i bostedskommunen, se også [§ 21](#) tredje ledd og [§ 25](#).

Vilkårene må ha nær sammenheng med vedtaket. De må ikke være uforholdsmessig byrdefulle for stønadsmottaker eller begrense hans eller hennes handle- eller valgfrihet på en urimelig måte. Vilkårene må heller ikke være i strid med andre bestemmelser i loven her eller andre lover.

Ved brudd på vilkår kan det fattes vedtak om at stønaden reduseres, forutsatt at det i vedtaket om stønad er informert om muligheten for slik reduksjon. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om reduksjon av stønaden.

Av dette kan vi utlede følgende revisjonskriterier:

- Kommunen *kan* sette vilkår om aktivitet for personer over 30 år som mottar økonomisk stønad
- Kommunen kan for personer *over* 30 år fatte vedtak om redusering av stønad dersom vilkårene brytes

Vi kan kommuner

Viken kommunerevisjon IKS

Org.nr.: 985 731 098 MVA

post@vkrevisjon.no | vkrevisjon.no

Hovedkontor - Drammen

Postadresse: Postboks 4197, 3005 Drammen

Besøksadresse: Øvre Eiker vei 14, 3048 Drammen

Avdelingskontor - Hønefoss

Postadresse: Postboks 123, Sentrum, 3502 Hønefoss

Besøksadresse: Osloveien 1, 3511 Hønefoss

Avdelingskontor - Follo

Postadresse: Postboks 173, 1401 Ski

Besøksadresse: Parkaksen 7, 1400 Ski

Avdelingskontor - Hallingdal

Besøksadresse: Alfarsegen 117, 3540 Nesbyen

